

IPARJOGVÉDELEM^x

Az "iparjogvédelem" kifejezéssel röviden az ipari tulajdon védelmére vonatkozó jogszabályokat és a vele kapcsolatos jogi intézményeket jelöljük. Az ipari tulajdon jogi védelme a szabadalmak, gyári és kereskedelmi védjegyek, ipari és használati minták stb.-re terjed ki.

Az iparjogvédelemben a legnagyobb és legfontosabb szerepe a szabadalmaknak van. A szabadalom tulajdonképpen valamely találmány jogi oltalma, amelynek megszerzésére a vonatkozó jogszabályokban foglalt rendelkezések a mérvadók. A szabadalmi jog privilégiumok és ipari monopóliumok formájában már a XV. században jelentkezik. Az első szabadalmi törvény Angliában született meg 1623-ban, az 1700-as években Franciaországban, az Északamerikai Egyesült Államokban alkottak szabadalmi törvényeket, majd az ipar és kereskedelem fejlődésével fokozatosan mindenütt - Magyarországon a XIX. században - kialakul széles és jelentős jogi területté.

Az iparjogvédelem tehát a kapitalista társadalomban, a kapitalista termelési rendszerben fejlődött ki, és ebben a rendszerben az ipari versengés hatalmas fegyverévé vált, a jogalkotásban természetesen mindenkor a magántulajdon elvét tartva szem előtt. Önkéntelenül felvetődik a kérdés, hogy miután az iparjogvédelem kapitalista rendszerben fejlődött ki, szükségük van-e a szocialista rendszerben élő államoknak az ipari tulajdonjogok védelmére irányuló jogszabályokra, ill. intézményekre? A válasz csak igenlő lehet. A szocialista társadalmi rendszer ugyanis a széles tömegek alkotó tevékenységét messzemenően megbecsüli, a szellemi tulajdonjogot fokozottan elismeri és védi.

^x A közlemény jelentős része ugyan nem közvetlen műszaki könyvtárosi érdekű, de a szabadalom vagy védjegy ügyekben esetleg a könyvtárhoz fordulónak a cikk alapján kimerítő tájékoztatást tud a könyvtáros adni.

Ha a szocialista országok új találmánnyal vagy különleges minőségű árucikkkel jelentkeznek a külföldi piacokon, az ebből származó előnyüket csak úgy őrizhetik meg, ha a találmányt szabadalommal, vagy a minőségi cikket védjeggyel védik. A legtöbb szocialista ország évtizedekkel ezelőtt még mint kapitalista állam egyezményeket kötött, és unióba tömörült a ma is még kapitalista rendszerben élő államokkal. A megállapodások értelmében a tagállamok polgárai ugyanazokat a jogokat élvezik az unióhoz tartozó minden államban. A legfontosabb ilyen nemzetközi megállapodás az 1883-ban Párizsban az ipari tulajdon védelme céljából létrejött és időközben többször felülvizsgált Uniók Egyezménye, amelyhez Magyarország is csatlakozott, és jelenleg is tagja.

Magyarországon a szabadalmi jog területén ma is az 1895: XXXVII. törvény és ennek végrehajtási utasítása, az 573/1896. K.M. sz.r. van érvényben, természetesen azonban a szocialista rendszer fejlődése folytán szükségessé vált módosításokkal, ill. kiegészítésekkel. A felszabadulás utáni legfontosabb módosítások, ill. kiegészítések az 1949. évi 8. sz. tvn, a 220/1949 Korm. sz. rendelet és legújabban a 29/1959 Korm. sz. rendelet, amely módosító jogszabályok biztosítják azt, hogy az ipari tulajdon védelme a szocialista termelési rendszerrel összeegyeztethető legyen, és azt erősítse.

Az idézett szabadalmi jogszabályaink értelmében szabadalmazható minden haladást jelentő új találmány, amely iparilag értékesíthető. A "haladást jelentő" követelményt már a szocialista igényeknek megfelelő 1949. évi 8. tvr. írja elő. Ugyancsak ez a törvény intézkedik a szabadalmi bejelentések újdonságvizsgálatáról, ami az alaptörvényben nem szerepelt. A jogszabályok értelmében nem adható szabadalom minden találmányra. Így nem szabadalmazható az olyan találmány, amelynek gyakorlatbavétele jogszabállyal vagy a közérkölosiséggel ellenkezik, vagy honvédelmi vonatkozású. Nem adható továbbá szabadalom tudományos tantételekre és elvekre, valamint emberi és állati élelmezésre szolgáló cikkekre, gyógyszerekre vagy olyan tárgyakra, amelyeket vegyi úton állítanak elő, de az ezek előállítására alkalmazandó eljárás szabadalmazható. A szabadalmaztatás iránti kérelmeket az Országos Találmányi Hivatalhoz /OTH/ kell benyújtani a jogszabályokban előírt formában, kellékekkel és illetékek fizetése mellett. Rendkívül fontos az, hogy a szabadalmi bejelentések és azok mellékletei pontosan a törvényben előírt formában és hiánytalanul kerüljenek benyújtásra, mert ezáltal sok fölösleges, időt rabló közbeeső intézkedést lehet megakadályozni. Csak olyan találmány szabadalmazható, amely világviszonylatban új és a technika jelenlegi állásához viszonyítva haladást jelent. Ezeket a körülményeket az eljárás során az OTH bírálja el. Ha az OTH a szabadalom engedélyezését lehetőségek találja, elrendeli a bejelentés, azaz a találmány tárgyának az OTH hivatalos lapjában /Szabadalmi Közlöny és Központi Védjegyértékesítő/ való közzétételét. A kihirdetés napjától kezdve a bejelentett találmány

leírása mellékleteivel együtt megtekinthető, és két hónapon belül a szóbanforgó találmány szabadalmazása ellen felszólalás adható be. A szabadalom jogi oltalma nálunk 20 év, és - a törvényes rendelkezések korlátai között - kizárólagos jogot biztosít a szabadalom tulajdonosának arra, hogy találmánya tárgyát iparszerűleg készíthesse, forgalomba hozhassa, és iparszerűleg vagy üzemi berendezésként használhassa. A szabadalom öröklhető, élők között átruházható, használata másnak átengedhető. A szabadalmak hasznosítása a szocialista rendszerben a szocialista szerveknél történik. Erre nézve a 29/1959. Korm. sz. rendelet tartalmaz intézkedéseket. E rendelet értelmében annak a személynek a találmánya, akinek munkaviszonyból, szerződésből vagy külön megbízásból eredő kötelessége, hogy szaktudását olyan új eljárások, termékek kidolgozására is fordítsa, amelyeknek körébe a találmány tartozik, szolgálati találmány. Az ilyen találmányra a szabadalmat elsősorban a munkáltató, illetőleg a megbízó igényelheti. A rendelet természetesen intézkedik a feltalálónak az ilyen esetben való megfelelő díjazásáról. Olyan munkaviszonyban állók találmányai tekintetében, akik új eljárások vagy termékek kidolgozására nem kötelezettek, és a találmány a munkáltató termelési körébe vág, a munkáltatót elsőbbségi jog illeti meg. Ez azt jelenti, hogy a kísérletezésre és megvalósításra vonatkozó szerződést - amelyre nézve a rendelet részletesen intézkedik - elsősorban a munkáltatóval kell a feltalálónak megkötnie. A feltalálónak - ha nem szolgálati találmányról van szó - joga van valamely vállalat találmányának hasznosítására szerződést kötni. Ez történhet olyan módon, hogy a feltaláló a szabadalom tulajdonjogát átengedi, vagy pedig megvalósításra vonatkozó szerződést köt.

A szabadalmakra vonatkozó jogszabályok részletesen intézkednek a szabadalmaztatással kapcsolatos eljárásról, megállapítják az illetékes hatóságokat, ill. ezeknek jogkörét, intézkednek a jogorvoslatokkal, az esetleges bitorlásokkal kapcsolatos eljárásokról és a fizetendő díjakat illetően. Mindezek részletes tárgyalására e rövid tanulmány keretében nem lehet kitérni, s csak a legfontosabb tudnivalókat említjük meg. Így a jogszabályok értelmében a szabadalmaztatás során a felek ügyeikben személyesen járhatnak el, és csak ha a bejelentő megfelelő képzettség hiányában nem képes az ügyét kellően képviselni, ill. annak műszaki vonatkozásait kellő megvilágításba helyezni, akkor rendelik el a képviselő megnevezését. Ugyancsak kötelező a képviselőt külföldi bejelentő esetében, valamint a szabadalmak megsemmisítésére és megvonására irányuló perekben mindenkor. A feleket iparjogvédelmi ügyekben csakis ügyvédek és jogosított szabadalmi ügyvivők képviselhetik. Az ügyvivői képesítés megszerzésének módzatairól ugyancsak jogszabály intézkedik. Az iparjogvédelmi hatóságok az Országos Találmányi Hivatal, a Budapesti Fővárosi Bíróság és a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága. Nagyon fontos az esedékes évi díjnak az előírt időben való befizetése, mert ennek elmulasztása a szabadalom megszűnését vonja maga után.

Szocialista államunk érdekeinek védelme céljából a szabadalmakkal kapcsolatban a 220/1949.Korm.sz. rendelet életre hívta a Találmányok Értékesítését Engedélyező Bizottságot. A rendelet értelmében a Bizottság engedélye nélkül nem szabad iparilag értékesíthető találmányt szabadalmaztatás végett külföldön bejelenteni, a találmányt külföldön értékesíteni vagy nyilvánosságra hozni, ilyen irányú tárgyalásokat folytatni, a találmányra vonatkozó modellt, ismertetést, rajzot vagy fényképet külföldre juttatni. Nem szabad továbbá a Bizottság engedélye nélkül a találmányt bármilyen módon nyilvánosságra hozni, vagy a belföldön való szabadalmaztatási eljárást megindítani, és a hadviselés szempontjából fontos találmányt belföldön bármilyen módon értékesíteni. Mindezeknek az engedélyeknek a megadása iránti kérelmet a Bizottsághoz kell benyújtani, amely a kérelem tekintetében záros határidőn belül dönt. Csak az engedély megadása esetén szabad a további eljárásokat folyamatba tenni.

A másik fontos ipari tulajdon a **v é d j e g y j o g**. A XIX. században a kereskedelem és ipar gyors fejlődése szükségsszerűen felvetette a védjegyek használatának kérdését és így a védjegy jog szabályozásának problémáját is. A század második felében az egyes államok sorra megalkotják védjegy törvényeiket. A védjegy nemcsak a kapitalista, hanem a szocialista államokban is fontos szerepet tölt be, mert mindkét rendszerbeli államokban egyre több az olyan iparcikk, ill. áru, melyeknek megjelölését jogszabály teszi kötelezővé.

A védjegyről szóló alaptörvényünk /1890.évi II.törvény/ és az ezt kiegészítő, ill. módosító jogszabályok értelmében védjegy alatt olyan szót, ábrát, képet, szóval /betűvel, számmal/ kombinált ábrát, jelvényt vagy jelzést kell érteni, amely a kereskedelmi forgalomra szánt készítményeknek az áruknak más hasonló készítményektől és áruktól való megkülönböztetésére szolgál. A védjegy ahhoz a vállalatához tartozik, amelynek védelmére szolgál, és a vállalat megszűnésével a védjegy oltalom is megszűnik, vagy a vállalattal együtt más vállalat tulajdonába kerül. A védjegy oltalom kizárólagossági jogot biztosít a védjegy tulajdonosnak arra, hogy a védjegyet készítményein, áruin használhassa. Ha a vállalat valamely védjegy kizárólagos használatát magának biztosítani kívánja, azt az OTH-nál lajstromoztatnia kell. A védjegy oltalmi ideje 10 év, amit újabb 10-10 évre meg lehet hosszabítani. A külföldi védjegy oltalom megszerzése szempontjából komoly előny származik abból, hogy Magyarország is csatlakozott a Madridi -, majd később a Hágai Egyezményhez. Ennek az unió egyezménynek az értelmében a Berni Nemzetközi Irodánál történt bejelentés által, tehát egyetlen aktussal, meg lehet szerezni a védelmet mindazokban az államokban, amelyek az egyezményhez csatlakoztak. Meg kell itt még jegyezni, hogy a védjegyekre vonatkozó jogszabályaink gyökeres módosítására vonatkozó javaslat kidolgozása folyamatban van.

Az iparjogvédelem harmadik területe a **m i n t a o l t a l o m**. A vonatkozó 107.709/1907 K.M. sz. rendelet értelmében ipari minta

alatt valamely iparcikk külső alakjára vonatkozó és a rajta alkalmazható alakításnak, ill. ábrázolásnak példányát értjük. Sok olyan gyártmány van ugyanis, amelyek nem ütik meg a találmány mértékét, de az új gondolat, új megoldás kizárólagos használati jogához érdekek fűződnek. Ha valaki egy új mintát készít, vagy ilyen mintát a maga számára biztosítani kíván, tartozik a védeni kívánt mintát forgalombahozatal előtt az OTH-nál lajstromoztatni. A minta kizárólagos használati joga a minta letételétől számított 3 évig élvezhető. Ezen az időtartamon belül a bejelentő az oltalmat rövidebb időre, 1-2 évre is igénybe veheti. A lajstromozási kérelem alkalmával a védeni kívánt mintát is le kell tenni, és a letevő a lajstromozás napjától számított 1 éven belül köteles azt gyakorlatba venni. Ha ez megtörtént, akkor az, akinek a nevére a minta lajstromozást nyert, a minta jogos tulajdonosának tekintendő, és egyedül őt illeti meg a kizárólagos jog gyakorlása.

Egyes külföldi államokban az ipari mintán kívül bevezették a h a s z n á l a t i m i n t a fogalmát. A használati minta az árucikk bizonyos szerkezeti megoldására is kiterjed, és ezáltal nagyobb védelmet biztosít. Ujtitóink sok olyan megoldást dolgoznak ki, amelyek a találmányi szintet nem érik ugyan el, és ezért nem szabadalmazhatók, de az ujításoknál vagy ipari mintáknál hathatósabb védelmet érdemelnek. Ezért fontos volna, hogy a használati mintát hazai vonalon is bevezessük.

A fenti összefoglalóból láthatjuk azt, hogy az iparjogvédelem fontos területet, ill. fontos érdekeket érint. És bár az ipari tulajdonjogok megszerzése, a dolog természeténél fogva, elég hosszadalmas és bonyolult eljárás, komoly érdekek fűződnek ahhoz, hogy irányító szerveink, vállalataink dolgozói és feltalálóiink ezeket a kérdéseket tanulmányozzák, és megismerjék. Az ezen a területen való járatlanság károkat okozhat feltalálóiinknak, de népgazdaságunknak is. Ha pl. a szabadalmak tekintetében a külföldi egyezmények adta elsőbbségi igényrel nem élünk, vagy a jelentős találmányokat külföldön nem szabadalmaztatjuk, lehetőséget adunk más államok polgárainak arra, hogy a találmányt ellenérték nélkül használhassák. Rendkívül fontos érdekek fűződnek továbbá ahhoz, hogy exportcikkeink szabadalomjogi helyzetét még a gyártás megkezdése előtt tisztázzuk, mert ennek elmulasztása esetén szabadalombitorlási pernek tehetjük ki magunkat, és a külföldre szállított cikkek elkobzása esetén súlyosan megkárosíthatjuk népgazdaságunkat. De a belföldi gyártásnál is meg kell vizsgálni a szabadalomjogi helyzetet, mert olyan cikk gyártásakor, amelyet nálunk külföldi szabadalom véd, licencia-szerződést kell kötnünk a külföldi szabadalomtulajdonossal, ellenkező esetben szabadalombitorlási követünk el. Ugyanakkor pl. a védjegyjoltalom megszerzéséhez is komoly exportérdekek fűződnek, mert az oltalom egyrészt nemzetközi piacot biztosít a jó magyar áruknak, és másrészt megvéd az utánzástól. Ez a néhány példa is bizonyítja, hogy az iparjogvédelmi kérdések ismerete igen fontos. Ezt a

célt szolgálják az OTH által rendszeresített iparjogvédelmi tanfolyamok is, amelyekre évről- évre több a jelentkező.

Az iparjogvédelem szempontjából fontos szerepet tölt be az Országos Műszaki Könyvtárban működő Szabadalmi Tár is. Az előzőek során említett uniós egyezmény értelmében - a magyar szabadalmi leírások megküldése ellenében - 16 államból érkezik folyamatosan a szabadalmi anyag. Az állomány jelenleg 5,3 millió szabadalmi leírás. Az egyezmény értelmében azonban nemcsak a szabadalmi leírások érkeznek be az egyes államokból, hanem a szabadalmi hivatalok, valamint természetesen az OTH hivatalos közlönyei is. Ezekben a közlönyökben találhatók rendszerint iparjogvédelemre vonatkozó jogegységi határozatok, közlik a bejelentéseket, a megadott szabadalmak címét, közlik továbbá betűrendben a bejelentők nevét, és rendszerint lajstromszám, valamint szabadalmi osztályok szerint is felsorolják a megadott szabadalmakat. Tartalmazzák a védjegyekre és a mintaoltalomra vonatkozó anyagot is. Ilyen körülmények között tehát a közlönyök rendkívül fontos szerepet töltenek be a szabadalom-, védjegy- és mintaoltalmi jogi helyzet tisztázása terén. De természetesen maguknak a szabadalmi leírásoknak a tanulmányozása is fontos a technika állásának az egyes szakterületeken való megállapítása, valamint az újdonságvizsgálat céljából. Másrészt szakemberek, ujitóink a szabadalmi leírások tanulmányozása révén széleskörű tájékozódást nyerhetnek a legújabb technikai fejlődésről, valamint ötleteket arra nézve, hogy mely külföldi szabadalmak lennének, a licenc megszerzése útján, nálunk bevezethetők. A hatalmas szabadalmi anyagban való eligazodást szolgálják a különböző szabadalmi osztálymutatók; ezenkívül a Tár olvasóit kézikönyvek és különféle nyelvű szótárak segítik. A tapasztalat azt mutatja, hogy egyre többen felismerik az iparjogvédelem, valamint a szabadalmi anyag tanulmányozásának fontosságát, és kíváncsiak, hogy népgazdaságunk javára az ipar dolgozóinak minél szélesebb rétegei vegyék igénybe, és hasznosítsák a szabadalmi anyagban rejlő nagy lehetőségeket.

Kiss Ferenc

Kiss, F.: Legal protection of industry

Legal protection of industry connotes the statutory provisions and related institutions for the protection of industrial properties.

Patents play a significant role in this field.

Patent rights have been protected in the form of privileges and industrial monopolies as early as the 15th century. The first law of patents was enacted in Britain; in Hungary, the law was codified in the 19th century. Legal protection of industry has been a powerful weapon of industrial competition. Decades ago an agreement was signed by the majority of countries for the protection of industrial proprietorship. Hungary has been and still is a member of this convention.

Any invention serving progress may be patented according to Hungarian law. Act No.8 of 1949, recording this principle, also provides for enquiries into the novelty of patent applications.

Jurisdiction covering patents makes provision for the procedure of patent application as well, establishes the spheres of the competent authorities etc. The authorities under whose jurisdiction belongs the legal protection of industry are: the National Office for Inventions, the Budapest Metropolitan Court and the Supreme Court of the Hungarian People's Republic. The task of the Committee Authorizing the Realization of Inventions is to authorize the applications for patents abroad, their realization, publication etc.

Important industrial properties are constituted by the legislation on trade marks, copyright in design and travelling samples.

About 5,3 millions of patent specifications and the patents journals of various countries are available for inspection at the Hungarian Central Technical Library.